

education as formation. Moving from these premises, the author first addresses the still metaphysical features of life-long learning, which has already been recuperated by metaphysics itself, and finally tries to present a provisional answer to the epistemological question of why the critiques of metaphysics overlook still metaphysical features of perversion (and life-long learning) and why they are making a mistake when considering it as an already post-metaphysical overcoming of metaphysics.

Key words: Agamben, Deleuze, perversion, life-long learning, society of control, educational metaphysics

Perverzna razsežnost vseživljenjskega učenja

Na ideji vseživljenjskega učenja – gre za enega dominantnih pojmov sodobne izobraževalne teorije in prakse ter uradnih izobraževalnih politik – je nekaj globoko perverznega. Ta ideja namreč ne predpostavlja zgolj nemožnosti, da bi iz izobraževanja, klasično dojetega kot proces formiranja subjekta, lahko kdaj sploh izstopili, ga kdaj nepovratno končali, temveč samo to nemožnost pretvarja v imperativ, katerega ime je natanko permanentno izobraževanje oziroma vseživljenjsko učenje. V *Memorandumu o vseživljenjskem učenju* – tem osrednjem institucionalnem dokumentu, ki opredeljuje to novo načelo izobraževanja, lahko preberemo: »Vseživljenjsko učenje vidi vse učenje kot 'brežšiven' kontinuum 'od zibelke do groba'.« (Komisija Evropske skupnosti, 2000: 8)¹ Skratka, od konstatacije dejstva, po katerem je vednost vselej korak pred učečim se subjektom in je potemtakem natanko

¹ Kljub dejstvu, da je vseživljenjsko učenje kot ključno načelo vseh sprememb na področju izobraževalnih praks v Evropski uniji predmet široke diskusije znotraj pedagoške teorije in strokovne javnosti, je prav *Memorandum* tisti dokument, kjer lahko najdemo njegov najbolj izčrpen in zgoščen prikaz. Če torej sledimo temu dokumentu, potem ni dvoma o tem, da se okoli ideje vseživljenjskega učenja »od zibelke do groba« danes zgošča celotno izobraževanje v t. i. družbi znanja. V dokumentu je zapisano: »Vseživljenjsko učenje ni več samo en vidik izobraževanja in usposabljanja; postati *mora vodilno načelo* za ponudbo in udeležbo v celotnem kontinuumu učnih vsebin. V *prihajajočem desetletju mora udeležaniti to vizijo*. Vsi tisti, ki živijo v Evropi, bi brez izjeme morali imeti enake možnosti, da se prilagodijo zahtevam družbenega in gospodarskega življenja in da aktivno sodelujejo pri oblikovanju evropske bodočnosti.« (Ibid.: 4)

Predpostavka ideje o kontinuumu vseživljenjskega učenja je tu seveda zelo preprosta: ker sta oba ključna smotra izobraževanja tej praksi zunanja (prilagoditev zahtevam gospodarskega življenja in aktivno državljanstvo), sta odprtost in kategorična nedokončanost izobraževalnih procesov v obeh primerih pogoj doseganja teh ciljev. Aktiven državljan in gospodarsko uspešen človek se odlikujeta po tem, da se nikoli ne izobrazita do konca, temveč se izobražujeta vseskozi, neskončno. Ta sprememba časovne, pa tudi prostorske določenosti izobraževanja je tako očitna, da so jo opazili celo sami snovalci dokumenta. V nadaljevanju dokumenta sta namreč jasno izpostavljena oba vidika vseživljenjskega učenja: »Kontinuum vseživljenjskega učenja bolj izpostavlja neformalno in informalno (priložnostno) učenje. Neformalno učenje, po definiciji, ostaja izven šol, kolidžev, centrov za usposabljanje in univerz. /.../ Termin 'vseživljenjsko učenje' pritegne pozornost na čas: učenje skozi vse življenje, ali nenehno ali periodično.« (Ibid.: 9)